

תל מיכל אתר טבע עירוני

הרצליה

תיקים בסביבה תלמידי תל מיכל

ההתיישבות בתל מיכל החלה לפני כ-3700 שנה, במקום ומקפריסין. במאה הישראל באביב ומקנו בקנים האתר תחנת סחר כחלק מהתיישבות פניקית, ונתגלו בו חדרי פולחן בסגנון פניקי.

באתר התקיים יישוב קטן גם במאה השמינית לפסה"ג. בתקופה הפרסית חודש היישוב בקנה מידה נרחב, עדות לחשיבותו של אזור השרון לצבא הפרסי. זוהו שכבות הרס - תוצאה של מאבקים על השליטה בחוף שהשתתפו בהם צבאות פרס, מצרים, קפריסין, פניקיה וערי פלשת. הגבעה הצפונית שימשה בתקופה הפרסית בית הקברות. ההתיישבות נמשה בריצפות גם בתקופה ההלניסטית, ונחשפו בה גת גדולה לתעשיית יין ומטמון עשיר של 47 מטבעות כסף של בית תלמי. מִצְד קטן הוקם במקום בימי החשמונאים, כנראה ביזמת אלכסנדר ינאי. בתקופה הרומית הוקמה באתר מצודה גדולה.

למן שלהי התקופה הרומית, החליפה אפולוניה את תל מיכל כיישוב המרכזי באזור. בתל מיכל הוקם בתקופה האסלאמית הקדומה מגדל תצפית. בקרבת התל נמצאו קברים אחדים מהמאה ה"ג לס"ג, ומאז ניטש המקום.

הסביבה האקולוגית בתל מיכל מאופיינת בצמחים ובעלי חיים של רכס הכורכר החופי, בהמשך העלון תמצאו פירוט של המינים העיקריים. בסוף הקיץ פורחים במקום חבצלות-חוף וחצבים, בחורף ובאביב שפע פרחים חד שנתיים שביניהם גם האנדמיים למישור החוף.

בשטח נפוצים שני מיני צמחים פולשים - בן השיח בסביבת התל מצויה בריכת-חורף המתמלאת במי הגשמים ומתייבשת לקראת הקיץ, ובה מגוון צמחים ובעלי חיים ייחודיים.

אעטוריס חוקר | Alectoris chukar

(צילום: אריה פלדי)

כרוון מצוי | Burhinus oedicnemus

(צילום: אריה פלדי)

שנונית שכלה | Acanthodactylus schreiberi

(צילום: אריה פלדי)

שרקק מצוי | Merops apiaster

(צילום: אריה פלדי)

צב יבשה מצוי | Testudo graeca

(צילום: אריה פלדי)

(צילום: אריה פלדי)

חבצלת החוף | Pancratium maritimum

(צילום: אריה פלדי)

רותם המדבר | Retama raetam

(צילום: אריה פלדי)

חילף החולות | Desmostachya bipinnata

(צילום: אריה פלדי)

אטד החוף | Lycium schweinfurthii

(צילום: אריה פלדי)

לענה חד זרעית | Artemisia monosperma

(צילום: אריה פלדי)

בוצין מכוּרץ | Verbascum sinuatum

(צילום: אריה פלדי)

בולבול צהוב-שח (ממושקף) Pycnonotus xanthopygus

(צילום: אריה פלדי)

מריון מצוי | Meriones tristrami

(צילום: יעל אולק)

פימלית החולות | Pimelia angulata

(צילום: אריה פלדי)

שוועל מצוי | Vulpes

(צילום: אריה פלדי)

אספרג ארוך-עלים | Asparagus stipularis

(צילום: אריה פלדי)

חרצית עטורה | Chrysanthemum coronarium

(צילום: אריה פלדי)

גזר קיפח | Daucus carota

(צילום: אריה פלדי)

מרסיה יפהפייה | Maresia Pulchella

(צילום: אריה פלדי)

דרחול השיח | Theba pisana

(צילום: אריה פלדי)

טיונית החולות | Heterotheca subaxillaris

(צילום: אריה פלדי)

מצודה רומית

(צילום: אריה פלדי)

וותיקים בסביבה

(צילום: אריה פלדי)

מחלקת חלזונות

שבולת חד שנתי. הצעירים בוקעים בתחילת החורף ומגיעים לגודל בוגר בקיץ.

בקיץ הם מטפסים במעלה גבעולי צמחים כדי להימנע מהטמפרטורות הגבוהות השוררות סמוך לקרקע, סוגרים את פתח הקוניפיה בכסוי קרומי גירני שנקרא 'חתם' ונכנסים לתרדמת קיץ (קיטו).

עם הגשם הם מתעוררים, מדדוגים, חופרים גומות בחול, מתחפרים ומטילים ביצים. באמצע החורף הם מתים ובסמוך לכך בוקעים הצעירים.

ניזון בעיקר מחומר צמחי מרקיב ומעלים.

ממשפחת האספריגיים

מטפס רב שנתי או שיח חסר עלים (למרות שמו "ארוך-עלים"), המגיע לגובה 150-200 ס"מ.

ירוק-עד נפוץ במדבר, ברוב אזורי הארץ מהגליל בצפון ועד מדבר יהודה. פורח הן באביב (במרס- מאי) והן בסתיו (בספטמבר- נובמבר).

הפרח צהבהב הפרי ענבה כדורית עסיסית ירוקה, צבעה הופך עם הבשלתה לשחור או סגול - שחור. הענבה נאכלת על-ידי ציפורים.

ממשפחת מורכבים

צמח פולש ממרכז אמריקה. גדל בחולות, בצידי דרכים ובמקומות מופרעים, וכן כעשב-רע בשדות.

הובא לארץ ב-1975 כדי לייצב חולות במפרץ חיפה, והתפשט. מין אגרסיבי, מסכן את הצמחייה הטבעית של חולות מישור החוף.

חידון תל מיכל

עליכם לסמן בעיגול את התשובה הנכונה מתוך ארבע האפשרויות, התשובות נמצאות בתוך עלון זה ובחיפוש בשטח.
ציורף האותיות הראשונות של התשובות לפי הסדר, יצור משפט בן 4 מילים. מהו?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

שלט כניסה לתל מיכל ●

המצודה הרומית ●

שלט בריכת החורף ●

חניון חוף אכדיה דרום

תחנות:
1. שלט כניסה משד' אבא אבן
2. שלולית חורף
3. נקודת תצפית מרהיבה
4. מצודה רומית
5. גת הלניסטית
6. שלט כניסה מחניון המרינה

אגן טבילה במצודה ●

גת הלניסטית ●

תצפית על המרינה ●

1. חבצלת החוף היא ממשפחת ה...
מורכבים | סוככים | כפרניים | נרקיסים

2. לטאה הנפוצה מאוד בחולות מצוק הכורכר בסביבת התל היא...
שנונית השפלה | איגואנה | שממית | זיקית

3. מין יונק לילי קטן שחי במחילות בתל וניזון מזרעים וחלזונות...
שוּעל | תן | מריון | צפרדע

4. מה הן שתי האותיות הזהות בשמה של ציפור לילית גדולה שרצה על הקרקע בתל וצדה כל מיני בעלי חיים קטנים?
י | ז | נ | ב

5. המצודה ברום התל היא מהתקופה?
ישראלית | רומית | פרסית | ערבית

6. הגת שבתל היא מתקן חקלאי עתיק, לאיזה פרי משמשת?
אגסים | זיתים | ענבים | תפוחים

7. צמח שנראה בשטח הוא גם מייצב את החולות
חבצלת החוף | אשל | אטד | לענה חד זרעית

8. הגת על הגבעה הצפונית מהתקופה
מלוכה | ישראלית | ביזנטית | הלניסטית

9. צמח פולש שמוצאו מאמריקה הגדל בתל ומתחרה עם המינים המקומיים
טינן דביק | טיונית החולות | אספרג | בוצין מפורץ

10. פורח בקיץ בפרחים צהובים רבים על גבעולים גבוהים מאד ושמו פירושו בארמית נר ונראה דמוי חנוכייה
חצב | פרג | בוצין מפורץ | חילף החולות

11. השיטה היא:
עץ | חלזון | זוחל | ציפור

12. ציפור צבעונית שמקננת בתל מיכל וניזונה בעיקר מדבורים וצרעות
שרקק | בולבול | חוגלה | סנונית

13. הכרוון המקנן על הקרקע והוא עוף הפעיל בעיקר ב...
לילה | משך כל היממה | יום בלבד | רק עם שחר

14. בעל חיים זוחל שעשוי להיות מסוכן, פעיל בלילה וזיהויו נעשה בעיקר על פי העקבות שהוא משאיר בחול
זרחול | נחש | מריון | חיפושית

15. מי חתום על השלטים וסימני הדרך בתל מיכל
עירית הרצליה | רשות הגנים | ותיקים בסביבה | רשות העתיקות

